

7.7.2022

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Viite: VN/11745/2019, 37§

Kymenlaakson pelastuslaitoksen lausunto luonnoksesta ympäristövahinkorahastolain voimaantulopykäläksi (37§)

Lausuntopyyntö koskee luonnosta ympäristövahinkorahastolain voimaantulopykälästä (37 §). Ehdotuksella muutettaisiin voimaantulosäännöstä siten, että osa öljynsuojarahastolain pykälistä kumottaisiin suunnitellusta poiketen jo 1.1.2023. Ympäristövahinkolain ennakoidaan tulevan voimaan 1.1.2025. Tällöin tulisi voimaan myös muun muassa öljynsuojarahastolain kumoaminen.

Kymenlaakson pelastuslaitos lausuu esityksestä seuraavaa:

Ehdotuksen perustelujen mukaan öljyntorjunnan täysimääräinen rahoitus, mukaan lukien öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon pääasiallinen rahoitus, tulee ensi vuoden alusta lukien hyvinvointialueen talousarviosta.

Edellisen viiden vuoden aikana (Öljynsuojarahaston tilinpäätös 2021) pelastuslaitoksille on öljynsuojarahastosta korvattu öljyntorjunnan ylläpidosta ja koulutuksesta keskimäärin vuosittain noin 3.5 miljoonaa euroa. Summa ei sisällä varsinaisia vuosittaisia öljyntorjunnan kalustohankintoja (noin 7,5 milj. euroa). Ehdotettu ennakkollinen öljynsuojarahastolain pykälän kumoaminen merkitsisi rahaston korvausten loppumista ensi vuoden alusta lukien muun muassa edellä mainituista kuluista.

Suomenlahden ja Pohjanlahden rannikon pelastuslaitosten öljyntorjunnan valmiuden ylläpitämisen aiheuttamat kustannukset ovat merkittävät pelastuslaitosten taloudelle, koska merialueille tehtävät öljyntorjunnan kalustohankinnat ja valmiuden ylläpitäminen muodostavat suhteellisesti suuremman menoerän näille pelastuslaitoksille.

Esimerkiksi Kymenlaakson pelastuslaitos on vuosien 2011 - 2020 välisenä aikana saanut öljynsuojarahastosta korvauksia kalustohankintoihin ja valmiuden ylläpitämiseen keskimäärin 1,05 miljoonaa euroa vuodessa, jolla on kyetty ylläpitämään tyydyttävää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta.

Nyt tehdyssä esityksessä ei käy ilmi, kuinka hyvinvointialueet pystyvät turvaamaan vastaavan tasoisen valmiuden ylläpitämisen, vaan viitataan

vain hyvinvointialueen vastuuseen asiassa. Öljyntorjuntavalmiuden ylläpitoon tai kalustoinvestointeihin osoitetulla rahoituksella ei saa olla kielteisiä vaikutuksia pelastustoimen muuhun rahoitukseen tai toimintavalmiuteen.

Vaarana on, että nykyinen tyydyttävä öljyntorjunnan valmius heikkenee tulevina vuosina, kun kalusto vanhenee eikä korjauksiin ja uudishankintoihin saada kohdennettua rahoitusta. Myös pelastuslaitosten yhteiset harjoitukset sekä osallistuminen kansainvälisiin harjoituksiin (HELCOM) vaarantuvat riittävän rahoituksen puuttuessa.

Pelastuslaitosten heikkenevän valmiuden aiheuttamat kustannukset voivat siirtyä kuntien harteille kasvavina jälkivahinkotorjuntakustannuksina ja viimekädessä häviäjänä asiassa ovat luonto, kasvillisuus, eläimet, vesistöt ja maaperä, joiden toipuminen ympäristövahingosta voi kestää vuosia.

Torjuntavalmiutta uhkaava öljyntorjunnan torjuntavalmiuden tason lasku on vahvasti ristiriidassa Ympäristövahinkojen torjunnan strategian kanssa, jossa Suomi määritetään johtavaksi Itämeren alueen ympäristövahinkojen torjuntaosaajaksi ja suunnannäyttäjäksi, joka panostaa pitkäjänteisesti ympäristövahinkojen ennaltaehkäisyyn sekä torjuntavalmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon.

Kymenlaakson pelastuslaitos esittää, että ennen öljynsuojarahastolain ehdotettujen pykälien kumoamista varmistettaisiin pelastuslaitoksille aiempaa Öljynsuojarahaston vuotuista tasoa vastaava yleiskatteellinen rahoitus hyvinvointialueille ja kyettäisiin konkreettisin päätöksin osoittamaan se, että pelastustoimen lakisääteiseen ympäristövahinkojen torjunnan tehtävään kohdentuva määräraha on tosiasiallisesti sisällytetty VM:n hyvinvointialueiden rahoitukseen täysimääräisesti kattaen niin torjuntavalmiuden kuin kalustoinvestointien ylläpidon ja kehittämisen YVT strategian mukaisesti.

Kymenlaakson pelastuslaitos pitää ehdottoman tärkeänä sitä, että lainsäädäntömuutoksen vaikutuksia seurataan ja että öljyntorjunnan kustannusten vastaavuutta arvioidaan puolueettomasti ja läpinäkyvästi heti ensi vuoden alusta lähtien. Muutoksen vaikuttavuuden arvioinnissa tulee huomioida pelastustoimen torjuntavalmiuden kehitys suhteessa nykytilanteeseen sekä öljyntorjuntavalmiuden riskitasojen muutokset ja kehitys.

Lisäksi Kymenlaakson pelastuslaitos ehdottaa, että ympäristövahinkorahastolain voimaantulopykälään lisätään velvoite seurata öljyntorjunnan rahoituksen pysyvyyttä.

Veli-Matti Heininen
vs. pelastusjohtaja